

IN MEMORIAM

Slavko Goldstein (1927-2017)

Sredinom rujna ove godine – točnije 13. rujna – preminuo je u Zagrebu Slavko Goldstein, čovjek koji je svojim djelovanjem obilježio hrvatski kulturni i politički pejzaž u drugoj polovici 20. i u početku 21. stoljeća.

U malobrojnim nekrolozima koji su objavljeni u hrvatskim glasilima (što sramotu ove zemlje diže do neba) istaknute su važne točke njegova burna i zanimljiva životnog puta: rođen je 1927. godine u Sarajevu u židovskoj obitelji porijeklom iz Tuzle. Djetinjstvo provodi u Karlovcu gdje će njegov otac posjedovati i voditi knjižaru. Dolaskom tzv. Nezavisne države Hrvatske ustaški zlikovci Slavkova oca odvođe u smrt, dok ostatak obitelji (majka, Slavko i njegov brat Danijel) bježe od pomahnitalih ustaških krvnika (tako dragih velikom dijelu današnje desničarske bulumente) i odlaze u partizane, u slobodu, gdje će Slavko postati – kao i nekom svom budućem filmskom scenariju – mladi partizan. Ta imao je tek 14 godina...

Nakon oslobođenja Slavko Goldstein, kao i velik dio ono malo preživjelih Židova, odlazi u Izrael, obećanu zemlju svojih predaka. No nakon nekoliko godine evo ga nazad u Zagrebu, gdje će studirati i prepustiti se struji svojih kreativnih izazova: bavi se novinarstvom (među osnivačima je *Vjesnika u srijedu*), privlače ga novi mediji, radio i film, a na ovom posljednjem proslavit će se dvama scenarijima za igrane filmove. Njegov je scenarij filma „Signali nad gradom“ – jednog od najboljih filmova o borbi dobra i zla u II. svjetskom ratu, inspiriran stvarnim događajem: spašavanjem Većeslava Holjevca, budućeg zagrebačkog gradonačelnika – jednog od najvećih – iz karlovačke bolnice; drugi je scenarij za film hrvatskog oskarovca Dušana Vukotića „Akcija stadion“, u kojoj je središte slavan trenutak hrvatskog antifašizma kad su hrvatski studenti odbili ustašama izručiti svoje židovske kolege.

Šezdesetih godina našao se Goldstein u izdavaštvu kao glavni urednik zagrebačke *Stvarnosti*. Na poziv prijatelja iz Instituta za znanost o književnosti staje na čelo njihovih izdanja iz kojih se rađa izdavačko poduzeće *Liber*. Pokazalo se da će *Liber* – pod Goldsteinovom dirigentskom palicom – izrasti u najrelevantnijeg zagrebačkog, a možda i jugoslavenskog, izdavača. Doista, dovoljno je navesti samo neke knjige koje nose *Liberov* impresum, na primjer čuvenu knjigu Stanka Lasića „Sukob na književnoj ljevici“, knjige Isaaka Deutchera o Trockom, knjigu o Kumranskim zapisima, „Haiku“ Vladimira Devidea, „Bordel muza“ – antologiju francuske erotske poezije u prijevodu Danila Kiša, pa čitav niz pretisaka (od reprinta svih brojeva „Dani-

ce ilirske“, Misala iz 1483., pa do petojezičnog rječnika Fausta Vrančića), dvojezičnih izdanja (npr. Boškovićeve „Philosophia naturalis“) i bezbroj drugih.

I upravo tu moramo navesti zašto ovom znamenitu čovjeku skroman nekrolog posvećujemo u časopisu LATINA ET GRAECA:

Pogledate li impresume našeg časopisa u prvom nizu od prvog do dvadesetdrugog broja vidjet ćete da je za izdavača potpisan – Slavko Goldstein!

Jer Slavko Goldstein nije bio samo publicist i pisac, ni samo scenarist, ni samo osnivač HSLS-a (prve nekomunističke stranke u nas!), ni samo predsjednik Židovske općine, ni samo izdavač. On je bio ono što bismo agramerski (a knjigu njemačkih posuđenica u zagrebačkom govoru „Agramer“, izdalo je upravo njegovo poduzeće *Novi Liber* prije samo četiri godine) nazvali *kulturtregerom*. Bio je čovjek koji je volio novo i neočekivano, bio je spreman ući u projekte u koje drugi nisu htjeli ili nisu mogli.

Jedan takav projekt za koji je pokazao puno razumijevanje bio je i projekt časopisa LATINA ET GRAECA.

Kad je grupa nas studenata odlučila svojoj struci dati glas i izaći u javnost, lako je bilo donijeti takvu odluku, pa i napisati prve tekstove. No u prilikama koje su vladale trebalo je naći izdavača. Danas takvo što i ne trebate: uložite nešto novca i otvorite tvrtku koja će izdavati što god poželite. Ali 1973., kad smo počinjali, nismo mogli ništa osnovati: trebalo je naći kišobran ispod kojeg će naša tek proklijala biljka moći nesmetano rasti.

Nakon višemjesečnih nastojanja uputio nas je Mladen Škiljan da se javimo Slavku Goldsteinu, direktoru *Libera*. Kao organizacijski operativac osobno sam preuzeo taj zadatak.

Za Goldsteina sam znao, kao i za *Liber* (a tko nakon Lasićeva „Sukoba“ nije!), pa sam ga potražio na Filozofskom fakultetu, u prostorijama uz Sedmicu (najveću predavaonicu na faksu) gdje je tada stolovao direktor izdavačkog poduzeća *Liber*. Na tom susretu progovorio sam tek nekoliko rečenica iznoseći naše ideje i želje: „Nema problema“ odgovorio je smijući se Slavko Goldstein, direktor najpoželjnijeg izdavača u zemlji, „samo nam nemojte praviti nikakve financijske dubioze!“. I to je bilo sve. Svoj smo đentlmenški sporazum poštivali svih deset godina suradnje, ali, kad se danas osvrnem na to, pomalo me hvata vrtoglavica i pitam se bih li ja – da sam bio na njegovu mjestu - prihvatio ovakav krajnje neizvjestan pothvat potpunih anonimaca i sanjara? Moram priznati da nisam siguran kakav bih odgovor dao.

No Goldsteinov je odgovor bio „Da“ i mi smo krenuli u projekt koji danas niže već 45. godinu. Bez tog „Da“ tog projekta, bar u ovom obliku i u ovoj količini ne bi bilo.

I na tom smo mu odgovoru vječno zahvalni.

Zlatko Šešelj